

Anna Jaworska-Wieloch

SZCZEGÓLNE PRZESŁANKI WARUNKOWEGO PRZEDTERMINOWEGO ZWOLNIENIA PRZY ŚRODKACH ZABEZPIECZAJĄCYCH

Ogólne zasady regulujące instytucję warunkowego przedterminowego zwolnienia, ujęte w art. 77-82 k.k., zostały istotnie zmodyfikowane w przypadku zastosowania przez sąd wybranych środków zabezpieczających. Pierwszym przepisem wprowadzającym w tym zakresie szczególne regulacje, jest art. 95 § 1 i 2 k.k., zgodnie z którym jeżeli wyniki leczenia lub rehabilitacji za tym przemawiają, sąd może warunkowo zwolnić na zasadach określonych w art. 77-82 k.k. sprawcę, skazanego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania nieprzekraczającą lat 3, za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k., względem którego orzeczono umieszczenie w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne, bez ograniczeń wynikających z art. 78 § 1 i 2 k.k., przy czym dozór jest wówczas obowiązkowy.

Środek zabezpieczający przewidziany przez art. 95 k.k. stanowi *sui generis* karę, choć jej głównym celem nie jest izolowanie sprawcy od społeczeństwa, a leczenie go, zaś osadzenie w zakładzie karnym, o którym mowa w art. 95 § 1 k.k., nie zmienia faktu odbywania wówczas kary pozbawienia wolności, stąd też nie ma potrzeby zaliczać tego okresu na poczet wymierzonej kary¹.

Dla aktualizacji przesłanek określonych w art. 95 § 1 k.k., konieczne jest po pierwsze skazanie za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k. Tym samym sprawca musiał dopuścić się przestępstwa w stanie zakłócenia czynności psychicznych, spowodowanych chorobą psychiczną, upośledzeniem umysłowym lub innym zakłóceniem czynności psychicznych², co doprowadziło do ograniczenia jego zdolności rozpo-

¹ Por. A. Wdowiarz, *Stosowanie środka zabezpieczającego wobec sprawcy niepoczytalnego i o poczytalności zmniejszonej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2002, nr1, s. 152-154; Z. Cwiakalski, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz lex*, A. Zoll (red.), t. I. Warszawa 2012, s. 1220; N. Kłaczyńska, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2012, s. 602-603.

² Zdaniem J. Gierowskiego i L. Paprzyckiego z zakresu stosowania tego środka zabezpieczającego wyłączone sytuacje, w których znaczne ograniczenie poczytalności wywołane było innym niż choroba psychiczna lub upośledzenie umysłowe zakłóceniem czynności psychicznych, albowiem zakłócenia te mają charakter przemijający i nie wymagają osadzenia w zakładzie karnym, w którym stosuje się

znania znaczenia czynu lub pokierowania postępowaniem w znacznym stopniu. Przesłanka ta zaktualizowana jest również w przypadku wymierzenia kary łącznej za kilka przestępstw, z których tylko jedno zostało popełnione w warunkach ograniczonej poczytalności³, gdyż fakt wymierzenia kar również za inne przestępstwa, niepopelnionych w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k., nie wyklucza zasadności odbywania kary w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne⁴. Niewyartykułowanie w przepisie wymogu ujęcia w opisie czynu art. 31 § 2 k.k. (istnieje jedynie konieczność skazania za przestępstwo popełnione w takim stanie), rodzi pytanie o możliwość zastosowania środka zabezpieczającego z art. 95 k.k. wobec sprawców, którzy znajdowali się w chwili czynu w stanie ograniczonej poczytalności, jednak art. 31 § 2 k.k. nie został względem nich zastosowany, np. z uwagi na art. 31 § 3 k.k. Jerzy Lachowski dopuścił taką możliwość wskazując, iż przemawia za tym tak wykładnia literalna (sprawca z art. 31 § 3 k.k. ma zniesioną lub znacznie ograniczoną poczytalność, niezależnie od zastosowania przepisu o ograniczeniu i wyłączeniu poczytalności), jak i funkcjonalna (osoby te mogą wymagać pobytu w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne)⁵. Wydaje się, iż to teza akceptowalna, pod warunkiem ujęcia w opisie czynu art. 31 § 3 k.k.⁶. W przeciwnym wypadku dochodziłoby do rozdzwienka pomiędzy zastosowanym środkiem zabezpieczającym a ustaleniem przyjętym w opisie czynu przypisanemu sprawcy w prawomocnym wyroku skazującym. Istotne jest również zaznaczenie, iż sprawca działał w warunkach poczytalności ograniczonej⁷, skoro środek zabezpieczający z art. 95 § 1 k.k. może być zastosowany jedynie wobec sprawców, którzy w chwili

szczególne środki lecznicze lub zabezpieczające (tak J. Gierowski, L. Paprzycki [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 1225-226). Należy jednak zauważyć, iż taka interpretacja nie znajduje odzwierciedlenia w treści art. 95 § 1 k.k., który takich ograniczeń nie czyni, nie jest również szerzej postulowana w doktrynie. Jakkolwiek rzeczywiście skazani, których poczytalność w chwili czynu była w znacznym stopniu ograniczona z powodu zakłóceń czynności psychicznych innych niż choroba psychiczna lub upośledzenie umysłowe, zwykle nie potrzebują osadzenia w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne, to nie można z góry sytuacji takiej wykluczyć.

³ Por. uchwała SN z dnia 24 stycznia 1986 r., sygn. VI KZP 35/85, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1987, nr 2, poz. 39, s. 73-74 wraz z aprobującą glosą S. Paweli, s. 74-75, zob. również krytyczne uwagi Z. Cwiakalskiego oraz A. Zolla [w:] *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 1986 r.*, „Nowe Prawo” 1987, nr 6, s. 60-66.

⁴ Tak też J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 283.

⁵ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 280.

⁶ W takich przypadkach art. 31 § 3 k.k. stanowi podstawę wydania orzeczenia skazującego – zob. J. Lachowski, *Przejawy obiektywizacji odpowiedzialności karnej w k.k. z 1997 r.*, „Studia Prawnicze” 2006, nr 1, s. 130.

⁷ Na istotność ujmowania w opisie czynu wszelkich okoliczności istotnych dla odpowiedzialności karnej, w tym działania w stanie ograniczonej odpowiedzialności, wielokrotnie zwracał uwagę SN – por. wyrok z dnia 18 lutego 2009 r., sygn. IV KK 306/08, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach karnych” 2009, nr 1, poz. 453, s. 280; wyrok z dnia 11 września 2008 r., sygn. IV KK 288/08, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karne i Wojskowa” 2008, nr 12, poz. 98, s. 12).

czynu znajdowali się w takim stanie, zaś ujęcie w wyroku jedynie art. 31 § 3 k.k., bez wskazania stopnia poczytalności sprawcy w chwili czynu, może oznaczać nie tylko jej znaczne ograniczenie, ale również całkowite wyłączenie możliwości rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem.

Kolejnym wymogiem jest skazanie za powyższe przestępstwo na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania nieprzekraczającą lat 3. Tym samym konieczne jest wymierzenie bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Sprawcy skazani na karę pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata mogą ubiegać się o warunkowe zwolnienie jedynie na zasadach ogólnych, łącznie z koniecznością odbycia minimalnej części kary⁸.

Nadto dla udzielenia warunkowego zwolnienia z art. 95 k.k. warunkiem niezbędnym jest orzeczenie względem skazanego środka zabezpieczającego z przedmiotowego przepisu, polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne (sprawcy spełniający pozostałe wymogi, w tym odbywający karę w systemie terapeutycznym, ale nie na podstawie art. 95 k.k., nie mogą skorzystać z szczególnej podstawy warunkowego zwolnienia⁹). K.k., jak również k.k.w. nie wyodrębniają zakładów, w których stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne, jednak stosownie do art. 96 § 2 k.k.w. przyjąć należy, iż chodzi o jednostki penitencjarne, w których istnieje możliwość odbywania kary w systemie terapeutycznym¹⁰. Konsekwencją powyższego jest konieczność odbywania przez skazanego kary w takim systemie, sporne jest jednak czy w chwili ubiegania się o warunkowe zwolnienie wymóg taki jest nadal aktualny. W doktrynie postulowano taką potrzebę, wskazując:

- na ścisłą więź pomiędzy efektami leczenia a warunkowym zwolnieniem oraz na ujęcie w art. 95 § 1 k.k. sprawcy odbywającego karę w zakładzie¹¹;
- iż nieuzasadnionym byłoby nierówne traktowanie osób nieskazanych w warunkach art. 31 § 2 k.k. oraz tych, względem których przepis ten

⁸ Zob. N. Klaczyńska, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2007, s. 623; J. Długosz, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2011, s. 851. W literaturze wskazywano, że sprawcy ci i tak będą musieli odbywać karę w systemie terapeutycznym stosownie do art. 96 i 97 k.k.w., jednak w tym przypadku cała kara nie będzie musiała zostać wykonana w tym systemie, albowiem komisja penitencyjna w razie podjęcia decyzji, iż skazany nie potrzebuje już oddziaływania specjalistycznego, może na podstawie art. 97 § 3 k.k.w. przenieść go do innego systemu odbywania kary (J. Gierowski, L. Paprzycki, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 220). W mojej ocenie pogląd o konieczności odbycia całej kary w systemie terapeutycznych przez skazanych w warunkach art. 95 § 1 k.k. jest nietrafny, o czym szerzej poniżej.

⁹ W doktrynie wskazywano, iż jest to rozwiązanie krzywdzące (zob. A. Kwieciński, *Lecznictwo środków zabezpieczające w polskim prawie karnym i praktyka ich wykonywania*, Wrocław 2009, s. 97).

¹⁰ Tak też J. Gierowski, L. Paprzycki, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 137.

¹¹ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 281-282; K. Postulski [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 492-493.

został zastosowany, ale w chwili warunkowego zwolnienia nie odbywają już kary w systemie terapeutycznym¹²;

- iż do sprawców, względem których zastosowano środek zabezpieczający określony w art. 95 k.k., art. 97 § 3 k.k.w. nie będzie miał zastosowania, a tym samym całość kary będzie odbyta w systemie terapeutycznym¹³.

Na wstępie wskazać należy na nietrafność poglądów odwołujących się do konieczności odbywania całej kary przez skazanych w warunkach art. 95 § 1 k.k. w systemie terapeutycznym¹⁴. Możliwość zmiany systemu nie będzie wprawdzie przysługiwała komisji penitencjarnej na podstawie art. 97 § 3 k.k.w., jednak stosownie do treści art. 74 k.k.w. uprawnienie to będzie pozostawało w gestii sądu penitencjarnego. Tym samym nie istnieje konieczność odbycia całej kary w systemie terapeutycznym, szczególnie że art. 95 § 1 k.k. wspomina jedynie o umieszczeniu sprawcy w odpowiednim zakładzie karnym, a nie o odbywaniu w nim kary¹⁵.

Ustalając, iż przy zastosowaniu środka zabezpieczającego z art. 95 k.k. nie jest konieczne odbycie całej kary w systemie terapeutycznym, powrócić należy do pytania o konieczność odbywania kary w tym systemie w chwili ubiegania się o warunkowe zwolnienie. W celu uzyskania odpowiedzi, rozważyć należy kim jest sprawca, o którym mowa w art. 95 § 2 k.k., a więc podmiot uprawniony do ubiegania się o warunkowe zwolnienie na szczególnych zasadach. Przyjąć należy, iż jest to osoba, która dopuściła się przestępstwa w stanie ograniczonej poczytalności z art. 31 § 2 k.k., za co została skazana na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania do 3 lat pozbawienia wolności i względem której sąd orzekł umieszczenie w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne. Przepis nie formuluje w jakimkolwiek miejscu konieczności dalszego odbywania kary w systemie terapeutycznym w momencie ewentualnego warunkowego zwolnienia. Nadto przesłanką materialną warunkowego zwolnienia z art. 95 § 2 k.k. są przemawiające za tym wyniki leczenia lub rehabilitacji, co zwykle wiązać się będzie z pozytywnym zakończeniem procesu leczniczego. Jeśli zaś proces leczniczy został zakończony, bezzasadne będzie dalsze odbywanie kary w systemie terapeutycznym, a tym samym w większości wypadków sąd penitencjarny orzeknie zmianę systemu wykonywanej kary na podstawie art. 74 k.k.w. Irracjonalnym byłoby wówczas odmawianie warunkowego zwolnienia skazanemu tylko dlatego, że nie odbywa już kary w systemie terapeutycznym, skoro okoliczność taka wynikła z pozytywnego zakończenia procesu leczenia, a tym samym spełniona została przesłanka materialna stosowania tej instytucji, wynikająca z art. 95 § 2 k.k.

¹² J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 282.

¹³ J. Gierowski, L. Paprzycki, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 137.

¹⁴ Tak J. Gierowski, L. Paprzycki, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 137, 220.

¹⁵ K. Postulski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 491-492; tenże [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 453.

Ostatni szczególny wymóg to wyniki leczenia lub rehabilitacji przemawiające za wcześniejszym zwolnieniem. Przesłanka ta może być różnie interpretowana – Zbigniew Cwiakalski wskazywał, iż pierwszy możliwy sposób wykładni polega na przyjęciu, iż leczenie lub rehabilitacja się nie udały, nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia skazanego, a wykonanie kary pozbawienia wolności nie jest celowe, drugi zaś, że wyniki te są na tyle pozytywne, iż nie jest konieczne wykonywanie kary pozbawienia wolności, przy czym zdaniem Autora za przyjęciem drugiej interpretacji przemawia treść art. 77 § 1 k.k.¹⁶. Podzielając powyższy pogląd, Jerzy Lachowski dodał, iż w razie pogorszenia stanu zdrowia w czasie wykonywania kary pozbawienia wolności, istnieje możliwość zastosowania innych instytucji, w tym przerwy w karze¹⁷. Zastanawiając się nad jeszcze inną możliwą interpretacją, warto zważyć, iż art. 95 § 2 k.k. nie wymaga pozytywnych wyników leczenia, a jedynie wyników przemawiających za warunkowym zwolnieniem. Zasadność umieszczenia skazanego w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególnie środki lecznicze lub rehabilitacyjne może wynikać z różnorodnych czynników, często niezależnych od skazanego i niekoniecznie dających się wyleczyć. Jeżeli odbyte leczenie czy rehabilitacja przyniosły przeciętne, a nawet negatywne wyniki, jednak z akt sprawy wynika, iż u skazanego nie jest możliwe osiągnięcie trwałych pozytywnych efektów, np. z uwagi na obniżoną sprawność intelektualną czy zaburzenia osobowości¹⁸, sąd penitencjarny może dojść do wniosku, iż dalsze odbywanie kary nie ma sensu wobec wypełnienia jej celów szczególnoprewencyjnych, co skutkować może pozytywną decyzją w przedmiocie warunkowego zwolnienia. Nie chodzi tu o proponowaną powyżej interpretację Zbigniewa Cwiakalskiego wskazującą na związane z tym pogorszenie stanu zdrowia skazanego, ale po prostu na niecelowość dalszego osadzenia. Wydaje się, iż jedyną barierę w przedstawionej powyżej wykładni stanowić może konieczność sformułowania względem skazanego pozytywnej prognozy kryminologiczno-społecznej, ale jeśli wymóg ten będzie spełniony, np. poprzez podjęte przez członków rodziny starania o ubezwłasnowolnienie skazanego i poddanie go większej kontroli, np. poprzez osadzenie w domu opieki społecznej, art. 95 § 2 k.k. będzie mógł zostać zastosowany. Jeśli natomiast wyniki leczenia lub rehabilitacji nie będą przemawiały za warunkowym zwolnieniem, udzielenie warunkowego zwolnienia jest możliwe, konieczne jest jednak zastosowanie wówczas przepisów ogólnych, z wymogiem odbycia minimalnej części kary włącznie¹⁹.

¹⁶ Z. Cwiakalski, A. Zoll, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 1986 r.*, „Nowe Prawo” 1987, nr 6, s. 1068.

¹⁷ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 284.

¹⁸ Należy zauważyć, iż w uzasadnieniu k.k. z 1997 r. podnoszono, iż sprawcy przestępstw popełnionych w stanie znacznego ograniczenia poczytalności są zwykle osobami upośledzonymi umysłowo, nie nadającymi się do wyleczenia (zob. *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, s. 169).

¹⁹ Por. N. Kłaczynska, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2012, s. 604.

Przy spełnieniu wskazanych powyżej przesłanek sąd może warunkowo zwolnić skazanego z odbycia reszty kary pozbawienia wolności, bez konieczności odbycia jej minimalnej części. W dalszym ciągu zastosowanie znajdują przepisy z art. 77-82 k.k., a tym samym skazani, w stosunku do których sąd zastosował art. 77 § 2 k.k., będą musieli odbyć wyznaczoną im przez sąd część kary. Podnoszone w doktrynie zdania przeciwstawne, wskazujące na odwołanie się w art. 95 § 2 k.k. jedynie do zasad warunkowego zwolnienia, których to art. 77 § 2 k.k. nie określa oraz na niespójność, polegającą na konieczności związania się rozstrzygnięciem sądu, nie zaś ustawodawcy,²⁰ pozostają w sprzeczności z jasnym wynikiem wykładni językowej i traktować je należy w kategorii postulatów *de lege ferenda*.

Art. 95 k.k., podobnie jak art. 77 k.k., kształtuje warunkowe zwolnienie jako instytucję fakultatywną, a tym samym to w gestii Sądu należy podjęcie pozytywnej decyzji o warunkowym zwolnieniu, czego nie należy jednak utożsamiać z możliwością odmawiania warunkowego zwolnienia ze względów niewymienionych w ustawie. Art. 77 § 1 k.k. wymienia taksatywnie katalog przesłanek, w oparciu o które formułowana winna być prognoza społeczno-kryminologiczna²¹, natomiast art. 95 § 1 k.k. wprowadza tylko jedną dodatkową podstawę w postaci wyników leczenia lub rehabilitacji przemawiających za warunkowym zwolnieniem. Tym samym fakultatywność ograniczona jest do możliwości dokonania przez sąd oceny spełnienia przesłanek materialnych w oparciu o przesłanki ustawowe, a w razie uznania, iż podstawy te zachodzą, udzielenie warunkowego zwolnienia staje się obowiązkiem sądu²².

Drugą szczególną podstawą warunkowego zwolnienia przy środkach zabezpieczających jest art. 98 k.k. w zw. z art. 96 k.k., zgodnie z którym sprawca skazany na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania nieprzekraczającą lat 2 za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu lub innego środka odurzającego, względem którego sąd orzekł umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego z uwagi na wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przestępstwa związanego z tym uzależnieniem, zostaje warunkowo zwolniony przez sąd z pozostałej do odbycia reszty kary na zasadach określonych w art. 77-82 k.k., bez ograniczeń z art. 78 § 1 i 2 k.k., jeżeli wyniki leczenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego za tym przemawiają.

²⁰ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 282-283.

²¹ Por. J. Kulesza, *Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 3 listopada 1998 r. II AKz 1 115/98*, „Palestra” 2000, nr 1, s. 181; J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 206, a także liczne orzecznictwo wskazujące na niemożność odwoływania się do przesłanek pozaustawowych, np. postanowienie SN z dnia 24 czerwca 1997 r., sygn. III KKN 164/97, „Prokuratura i Prawo – wkładka” 1997, nr 12, poz. 2, s. 7; postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 grudnia 2007 r., sygn. II AKz 1075/09, „Dodatek do Krakowskich Zeszytów Sądowych” 2011, nr 6, poz. 63, s. 41-42; postanowienie SA w Lublinie z dnia 12 sierpnia 2009 r., sygn. II AKz 688/09, „Dodatek do Krakowskich Zeszytów Sądowych” 2011, nr 6, poz. 33, s. 24.

²² Por. postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2007 r., sygn. II AKz 1238/06, „Dodatek do Krakowskich Zeszytów Sądowych” 2011, nr 6, poz. 24, s. 20.

Pierwszym wymogiem formułowanym przez art. 98 k.k. w zw. z art. 96 k.k. jest popełnienie przestępstwa w związku z uzależnieniem od alkoholu lub innego środka odurzającego. Tym samym konieczne jest nie tylko ustalenie, że sprawca w chwili czynu działał pod wpływem alkoholu lub innego środka odurzającego albo że działał w celu uzyskania tych środków, ale również że zachowanie to jest związane z uzależnieniem, a więc stanem chorobowym wymagającym stosownej diagnozy medycznej²³. Sprawca nie musi znajdować się w chwili czynu w stanie nietrzeźwości bądź pod wpływem środka odurzającego, o ile pomiędzy popełnionym czynem a uzależnieniem istnieje związek²⁴. Jakkolwiek brak jest wątpliwości w zakresie tego, co uznajemy za alkohol, to problematyczne może być pojęcie środka odurzającego, a więc czy chodzi jedynie o środki wymienione w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii²⁵, czy również o inne substancje²⁶. Wykładnia języka przemawia za przyjęciem szerszego rozumienia środka odurzającego, skoro art. 96 § 1 k.k. rozumie pod tym pojęciem również alkohol, niewystępujący w definicji ujętej w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, należy zwrócić uwagę również na względy funkcjonalne – leczenia potrzebować mogą sprawcy uzależnieni od różnorodnych substancji, nie tylko tych wymienionych w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Tym samym za środek odurzający na gruncie art. 96 § 1 k.k. może być uznana każda substancja psychoaktywna, od której można się uzależnić, a jednocześnie owo uzależnienie pozostawało w związku z popełnionym przestępstwem i zachodzi wysokie

²³ K. Krajewski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki, (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 262.

²⁴ Tak wyrok SN z dnia 28 września 1978 r., sygn. II KR 198/78, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 1979, nr 1-2, poz. 11, s. 41 i n.; M. Mozgawa, [w:] *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, M. Mozgawa (red.), Warszawa 2010, s. 212; J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 285

²⁵ Za wąskim rozumieniem środka odurzającego przemawia brak możliwości ustalenia wpływu konkretnego środka na funkcjonowanie człowieka oraz względy systemowe (ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii zawiera definicję legalną środka odurzającego, tym samym dla uniknięcia chaosu terminologicznego definicja ta powinna być stosowana również na gruncie innych ustaw posługujących się tym pojęciem) – por. K. Krajewski, *Pojęcie środka odurzającego na gruncie kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 200, nr 11, s. 32-34; G. Bogdan, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, A. Zoll (red.), t. II, Warszawa 2008, s. 451; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa, Kraków 2010, s. 421-422; J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 286; A. Chlebowska, *Umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego w polskim i niemieckim prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 1, s. 49

²⁶ Za szerokim rozumieniem środka odurzającego przemawia wykładnia funkcjonalna, w tym względ na przedmiot ochrony przy przestępstwach posługujących się pojęciem środka odurzającego, jak również fakt, iż definicja legalna środka odurzającego wprowadzona ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii została ustanowiona na potrzeby tej ustawy, a także z uwagi na panujący wokół tego pojęcia chaos terminologiczny, np. w art. 71 § 1 pkt 5 ustawodawca pod pojęciem środka odurzającego rozumie również alkohol, natomiast w art. 178a k.k. alkohol jest wyraźnie odróżniany od środka odurzającego – zob. R. Stefański, *Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i w komunikacji. Rozdział XX i XXI Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 370-371; uchwała SN z dnia 27 lutego 2007 r., sygn. I KZP 36/06, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2007, nr 3, poz. 21, s. 1 i n.; J. Potulski, *Środki zabezpieczające jako forma reakcji karnej*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, tom XIX, 2008, s. 325.

prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przestępstwa związanego z tym uzależnieniem. Należy jednak zauważyć, iż problematyka ta może mieć mniejsze znaczenie na gruncie art. 96 k.k., wobec wyłączenia tego przepisu w zakresie zastosowania ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii²⁷.

Następnym wymogiem jest wymierzenie sprawcy za w/w przestępstwo kary do 2 lat pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Tym samym nie jest możliwe zastosowanie przedmiotowego środka zabezpieczającego w przypadku osób skazanych na inną karę niż pozbawienie wolności – wobec skazanych na karę grzywny lub ograniczenia wolności nie występuje zwykle konieczna w tym przypadku przesłanka wysokiego prawdopodobieństwa ponownego popełnienia przestępstwa związanego z uzależnieniem²⁸. Nadto konieczne jest wymierzenie bezwzględnej kary pozbawienia wolności, nieprzekraczającej 2 lat, natomiast osoby skazane na wyższy wymiar mogą ubiegać się o warunkowe zwolnienie na zasadach ogólnych²⁹.

Konieczne jest również orzeczenie umieszczenia sprawcy w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego z uwagi na wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przestępstwa związanego z tym uzależnieniem. Ustalenie takiego prawdopodobieństwa wymagać będzie zasięgnięcia opinii biegłych, bowiem za okoliczność wymagającą wiadomości specjalnych uznać należy ustalenie na ile uzależnienie sprawcy zwiększa prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przestępstwa związanego z uzależnieniem³⁰. Możliwość orzeczenia tego środka zabezpieczającego ma tylko sąd skazujący, nie jest to możliwe w razie zarządzenia wykonania uprzednio zawieszonych kary pozbawienia wolności³¹. Stosownie do art. 96 § 3 k.k. czasu pobytu w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego nie określa się z góry, nie może on trwać krócej niż 3 miesiące i dłużej niż 2 lata, a o zwolnieniu z zakładu rozstrzyga sąd na podstawie wyników leczenia, po zapoznaniu się z opinią prowadzącego leczenie.

K.k. z 1997 r., w przeciwieństwie do k.k. z 1969 r.³², nie formułuje wymogu rozstrzygnięcia po wykonaniu środka zabezpieczającego, czy orzeczoną karę należy wykonać. Zgodnie jednak z art. 96 § 4 k.k. na poczet kary sąd zalicza

²⁷ Art. 74 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wyłącza w zakresie tam uregulowanym art. 96-98 k.k.

²⁸ K. Buchała, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, K. Buchała, A. Zoll (red.), Kraków 1998, s. 581.

²⁹ W doktrynie postulowano, aby udzielenie warunkowego zwolnienia również dla osób skazanych na wyższy wymiar kary uzależnić od pozytywnych wyników leczenia (zob. A. Wdowiarz-Pelc, W. Wojtal, *Umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego w ramach środka zabezpieczającego z art. 96 k.k. – status prawny skazanego*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2004, nr 1, s. 108; J. Długosz [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2011, s. 888).

³⁰ Tak K. Krajewski [w:] „System prawa karnego. Środki zabezpieczające” (red.) L. Paprzycki, t. 7, Warszawa 2012, s. 264.

³¹ Zob. uchwała SN z dnia 15 kwietnia 1999 r., sygn. I KZP 9/99, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 1999, nr 5-6, poz. 26, s. 20 i n. wraz z aprobowaną glosą K. Zgryzka, opubl. [w:] „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1999, nr 11, s. 203-204.

³² Zgodnie z art. 102 § 3 w zw. z art. 100 § 3 k.k. z 1969 r. sąd rozstrzygał przed zwolnieniem z zakładu, czy orzeczoną karę pozbawienia wolności należało wykonać.

okres pobytu skazanego w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego. Należy zauważyć, iż brak jest analogicznej normy przy art. 95 k.k. albowiem w tym przypadku środek zabezpieczający wykonywany jest w zakładzie karnym, stanowiąc *sui generis* karę. Art. 96 przewiduje natomiast konieczność zaliczenia pobytu w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, wpisując się w nurt uwzględniania rzeczywistego osadzenia w sprawie. Tym samym część kary bądź też nawet jej całość może zostać odbyta nie w więzieniu, a w szpitalu psychiatrycznym³³, gdyż środek zabezpieczający wykonywany jest w trakcie orzeczonej kary pozbawienia wolności³⁴.

Nie wdając się w spory dotyczące możliwości osadzenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego na dłuższy okres niż orzeczona kara³⁵, wskazać należy, iż z punktu możliwości zastosowania warunkowego zwolnienia istotne jest jedynie, by okres pobytu w zakładzie był krótszy od wymiaru orzeczonej kary – wszakże sąd ma warunkowo zwolnić z reszty pozostałej do odbycia kary, co wskazuje na konieczność nieodbycia tej kary w całości.

Tym samym jeśli w momencie zwolnienia z zamkniętego zakładu leczenia odwykowego okres pobytu w zakładzie był krótszy od orzeczonej kary, możliwe jest wprowadzenie do wykonania reszty kary pozbawienia wolności, a w konsekwencji osadzenie w zakładzie karnym bądź też warunkowe zwolnienie z reszty pozostałej do odbycia kary. Nie jest to jednak zadanie proste, wobec różnorodnej właściwości sądów w tym zakresie - do podjęcia decyzji w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego właściwy jest sąd I instancji (art. 204 k.k.w. w zw. z art. 3 § 1 k.k.w.), zaś o warunkowym przedterminowym zwolnieniu decyduje sąd penitencjarny (art. 161 § 1 k.k.w. zw. z art. 3 § 2 k.k.w.)³⁶. Tym samym nie trafne są stanowiska podnoszące możliwości udzielenia warunkowego zwolnienia przez sąd zwalniający skazanego z zamkniętego zakładu leczenia odwykowego³⁷.

³³ A. Wdowiarski Pelc, W. Wojtal, *Umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego w ramach środka zabezpieczającego z art. 96 k.k. – status prawny skazanego*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” nr 2004, poz. 1, s. 112.

³⁴ Tak K. Krajewski [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 265 i n.

³⁵ Na niemożność osadzenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego na dłuższy okres niż orzeczona kara wskazywali: A. Kwieciński, *Lecznicze środki zabezpieczające w polskim prawie karnym i praktyka ich wykonywania*, Wrocław 2009, s. 121, A. Chlebowska, *Umieszczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego w polskim i niemieckim prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 1, s. 60, N. Kłaczynska, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2012, s. 610-611; K. Krajewski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 274, natomiast na możliwość dłuższego osadzenia, jednak w granicach wynikających z art. 96 § 3 k.k., wskazywali W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 554 oraz SN w postanowieniu z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. I KZP 9/11, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2011, nr 8, poz. 68, s. 24 i n.

³⁶ Tak też J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 287.

³⁷ A. Muszyńska, *Zróżnicowanie leczniczych środków zabezpieczających stosowanych wobec sprawców przestępstw popełnionych w związku z uzależnieniem od alkoholu lub innych środków odurzających*, „Palestra” 2007, nr 9-10, s. 89; podobnie A. Kwieciński, *Lecznicze środki zabezpieczające w polskim prawie karnym i praktyka ich wykonywania*, Wrocław 2009, s. 122.

Przed wskazaniem jednak sporów doktrynalnych związanych z momentem udzielania warunkowego zwolnienia, przedstawić należy najpierw jego przesłanki, albowiem to one będą w znaczącej mierze determinować poprawność poszczególnych koncepcji. Zgodnie z art. 98 k.k., jeżeli wyniki leczenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego za tym przemawiają, sąd warunkowo zwalnia skazanego z pozostałej do odbycia reszty kary na zasadach określonych w art. 77-82 k.k., bez ograniczeń z art. 78 § 1 i 2 k.k. Ujęta w art. 98 k.k. przesłanka materialna warunkowego zwolnienia w postaci wyników leczenia przemawiających za warunkowym zwolnieniem powinna być rozumiana odmiennie niż na gruncie art. 95 k.k. O ile bowiem tam stan chorobowy sprawcy jest częstokroć zupełnie od niego niezależny, wynikając np. z choroby psychicznej, to w przypadku art. 98 k.k. w zw. z art. 96 k.k. problemem sprawcy jest uzależnienie od alkoholu lub innego środka odurzającego, które to skazany u siebie „wypracował”, a w konsekwencji możliwe jest poradzenie sobie z tym problemem, nadto skoro uzależnienie determinowało popełnione przestępstwo, to bez pozytywnych wyników leczenia należy z wysokim prawdopodobieństwem przypuszczać, że ponownie legnie ono u przyczyn naruszenia porządku prawnego. Tym samym wydaje się, iż dla zaktualizowania się przesłanki materialnej ujętej w art. 98 k.k. konieczne jest, by wyniki leczenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego były pozytywne. Czy zróżnicowanie sposobu rozumienia pojęcia „przemawiające za warunkowym zwolnieniem wyniki leczenia” na gruncie art. 95 i 98 k.k. jest uzasadnione? Wydaje się, że tak, ponieważ zakres podmiotowy adresatów tych dwóch norm jest odmienny, inne są cele stosowania tych dwóch środków zapobiegawczych, a w efekcie odmiennie postrzegane winny być wyniki podjętego przez skazanych leczenia.

Pomimo podnoszonych w doktrynie wątpliwości³⁸, nawiązanie w art. 98 k.k. do art. 77 k.k. przesądza, iż pozytywny wynik leczenia odwykowego nie jest jedyną przesłanką warunkowego zwolnienia, konieczne jest bowiem również uzasadnione przekonanie, że po zwolnieniu skazany będzie przestrzegał porządku prawnego, a w szczególności nie popełni nowego przestępstwa³⁹. Celowość takiego rozwiązania budziła w doktrynie wątpliwości, skoro przesłanki formułowanej prognozy wynikające z art. 77 § 1 k.k. u osoby uzależnionej od alkoholu nie są zwykle pozytywne, co powinno prowadzić do kierowania się jedynie wynikami leczenia, w innym bowiem przypadku warunkowe zwolnienie z art. 98 k.k. utraciłoby swój obligatoryjny charakter⁴⁰.

³⁸ K. Postulski, *Stosowanie przepisów kodeksu karnego w postępowaniu wykonawczym (wątpliwości, niespójności, propozycje)*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), t. II, Warszawa 2012, s. 920-921.

³⁹ Por. M. Kalitowski, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, O. Górniok (red.), Gdańsk 2002/2003, s. 699-700; J. Długosz, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2011, s. 887-888; J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 287.

⁴⁰ K. Krajewski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 275-276.

Jakkolwiek trudno odmówić przedstawionej powyżej opinii pewnych racji, to jednak art. 98 k.k. w jasny sposób stwarza konieczność sformułowania pozytywnej prognozy kryminologiczno-społecznej względem skazanego. Przyjęcie dodatniej prognozy jest jednak możliwe, skoro jej przesłanką nie jest kumulatywne spełnienie wszystkich przesłanek ujętych w art. 77 § 1 k.k.⁴¹, a jedynie ich wypadkowa, która powinna przemawiać na korzyść sprawcy⁴². Nadto w większości komponenty te nie mają charakteru statycznego, pozwalając na uwzględnienie zmian zachodzących w osobie skazanego. Dodanie w art. 98 k.k. kolejnego czynnika prognostycznego w postaci przemawiających za warunkowym zwolnieniem wyników leczenia, powinno znaleźć odpowiednie odzwierciedlenie w ocenie przesłanek ujętych w art. 77 § 1 k.k., skoro znajdujące się tam czynniki prognostyczne oceniane są w większości na moment ubiegania się o warunkowe zwolnienie. Skazany, który pozytywnie przeszedł leczenie w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, podejmując skuteczną walkę z uzależnieniem, winien być oceniany poprawnie tak w zakresie jego postawy, właściwości i warunków osobistych, jak i w zakresie zachowania w czasie odbywanej kary (odpowiednikiem będzie tu pobyt w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego). Skoro bowiem uzależnienie leżało u podstaw popełnionego przestępstwa, stwarzając wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełnienia takiego czynu, to ten sam czynnik wcześniej ujemnie oddziaływał na ocenę większości przesłanek z art. 77 § 1 k.k. Pozytywne wyniki terapii powinny znaleźć odzwierciedlenie w dodatnim ujmowaniu przesłanek formułowanej prognozy i tej tendencji starał się sprostać ustawodawca, przekształcając w tym przypadku warunkowe zwolnienie w instytucję obligatoryjną. Jeśli więc wyniki leczenia przemawiają za przyjęciem, iż odbyte leczenie się powiodło, co do zasady sąd powinien wywieść pozytywną prognozę względem sprawcy.

Różnorodna właściwość sądów w zakresie zwalniania skazanego z zakładu i udzielania mu warunkowego zwolnienia rodzi spory, w którym momencie skazany może ubiegać się o warunkowe zwolnienie z art. 98 k.k. – podnoszono następujące koncepcje:

a) sprawca musi przebywać w chwili warunkowego zwolnienia w izolacji, przy czym może to być zamknięty zakład leczenia odwykowego lub zakład karny⁴³;

b) sprawca musi znajdować się w chwili warunkowego zwolnienia w zakładzie leczenia odwykowego, a nie w zakładzie karnym z uwagi na nawiązanie

⁴¹ Por. J. Lachowski, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2011, s. 618; postanowienie SA w Lublinie z dnia 08 sierpnia 2007 r., sygn. II AKz w 527/07, „Kra-kowskie Zeszyty Sądowe” 2007, nr 10, poz. 70, s. 39-40.

⁴² Por. S. Paweła, *O czynnikach prognostycznych przy warunkowym zwolnieniu*, „Nowe Prawo” 1983, nr 9-10, s. 72-73.

⁴³ J. Długosz, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), t. II, Warszawa 2011, s. 887; N. Kłaczyńska, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2012, s. 617.

art. 98 k.k. do art. 96 § 1 k.k., który stanowi o zwolnieniu z zakładu leczenia odwykowego⁴⁴;

c) sprawca musi znajdować się w zakładzie karnym po uprawomocnieniu się postanowienia o zwolnieniu z zamkniętego zakładu leczenia odwykowego⁴⁵;

d) sprawca musi zostać zwolniony przez sąd z zakładu leczenia odwykowego albowiem to pozytywne wyniki leczenia są przesłanką udzielenia warunkowego zwolnienia, a skoro tak, to dopiero zwolnienie z zakładu przez sąd i wydanie postanowienia o zaliczeniu na poczet kary otwiera drogę do wszczęcia przez sąd penitencjarny postępowania w przedmiocie udzielenia warunkowego zwolnienia⁴⁶.

Prezentowane w powyższym zakresie stanowisko będzie w znacznej mierze zdeterminowane poglądem w zakresie konieczności wprowadzenia do wykonania kary, z której skazany ubiega się o warunkowe zwolnienie. W razie przychylenia się do przeważającej koncepcji o istnieniu takiego wymogu⁴⁷, nie jest możliwe udzielenie warunkowego zwolnienia wcześniej niż po uprawomocnieniu się postanowienia o zwolnieniu z zakładu leczenia odwykowego, zawierającego zaliczenie pobytu w zakładzie na poczet orzeczonej kary, a następnie wprowadzenia reszty tej kary do wykonania. Art. 98 k.k. nie formułuje wymogu pozostawania w izolacji, możliwa jest tym samym sytuacja, w której skazany został już zwolniony z zakładu leczniczego, reszta kary pozbawienia wolności została wprowadzona do wykonania, jednak nie doszło jeszcze do osadzenia w zakładzie karnym. Jakkolwiek co do zasady wymóg możliwości ubiegania się o warunkowe zwolnienie jedynie z kar wprowadzonych do wykonania nie został w ustawie *expressis verbis* wyrażony, to poglądy odwołujące się do możliwości udzielenia warunkowego zwolnienia w momencie pozostawania w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego nie są trafne. Skoro bowiem k.k.w. pozostawia to uprawnienie sądowi I instancji (art. 204 k.k.w. w zw. z art. 3 § 1 k.k.w.), to udzielanie warunkowego zwolnienia przez sąd penitencjarny jeszcze w czasie leczenia, pozbawiałoby w istocie sąd karny możliwości dalszego stosowania tego środka. Należy również zważyć, iż stosownie do art. 96 § 3 k.k. sąd rozstrzyga o zwolnieniu na podstawie wyników leczenia, natomiast zgodnie z art. 204 § 1 k.k.w. w razie uzyskania opinii o braku konieczności dal-

⁴⁴ A. Kwieciński, *Leżnicze środki zabezpieczające w polskim prawie karnym i praktyka ich wykonywania*, Wrocław 2009, s. 123.

⁴⁵ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 287.

⁴⁶ K. Postulski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, L. Paprzycki (red.), t. 7, Warszawa 2012, s. 546.

⁴⁷ Tak postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 grudnia 2006 r., sygn. II AKZw 973/06, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2007, nr 1, poz. 41, s. 26-27; postanowienie SA w Lublinie z dnia 26 czerwca 2006 r., sygn. II AKZw 436/06, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2007, nr 1, poz. 104, s. 61-62; postanowienie SA w Lublinie z dnia 19 marca 2008 r., sygn. II AKZw 169/08, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2008, nr 6, poz. 59, s. 38; W. Wróbel, *Glosa do uchwały pełnego składu izby z 11 I 1999, I KZP 15/98*, „Państwo i Prawo” 1999, nr 3, s. 107 oraz J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 216.

szezo pozostawania sprawcy w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, sąd bezzwłocznie orzeka w przedmiocie dalszego stosowania tego środka. Tym samym niedopuszczalna była sytuacja, w której przy pozytywnych wynikach leczenia sąd I instancji utrzymywałby konieczność dalszego pobytu sprawcy w zakładzie, z drugiej strony udzielenie warunkowego zwolnienia z art. 98 k.k. nie byłoby możliwe przy negatywnych wynikach leczenia, wobec niespełnienia przesłanki materialnej ujętej w art. 98 k.k. Dodatkowym argumentem przemawiającym za taką interpretacją jest fakt, iż skoro art. 98 k.k. wymaga przemawiających za warunkowym zwolnieniem wyników leczenia, to należy wnioskować, iż owo leczenie winno być zakończone. Reasumując, udzielenie warunkowego zwolnienia z art. 98 k.k. jest możliwe dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia o zwolnieniu z zamkniętego zakładu leczenia odwykowego, przy czym żaden przepis nie formułuje wymogu pozostawania wówczas w zakładzie karnym. Możliwa jest zatem zarówno sytuacja, w której skazany nie został jeszcze osadzony w jednostce penitencjarnej po zwolnieniu go z zakładu leczenia odwykowego, jak i sytuacja, w której do osadzenia doszło, ale skazany aktualnie nie odbywa kary, np. z uwagi na udzieloną przerwę w karze.

Podjęcie decyzji o udzieleniu warunkowego zwolnienia na szczególnych zasadach, wynikających z art. 95 lub art. 98 k.k., bez konieczności odbycia minimalnego ułamka kary, determinuje konieczność oddania sprawcy pod dozór kuratora sądowego albo osoby godnej zaufania, stowarzyszenia lub instytucji określonej w art. 73 § 1 k.k. Dozór ten jest obowiązkowy przez cały okres próby, bez możliwości zastosowania art. 163 § 2 k.k.w, tym samym nie jest dopuszczalne zwolnienie warunkowo zwolnionego w okresie próby z dozoru⁴⁸. Powyższa wykładnia wynika z uwzględnienia dyrektywy zakazującej nadawania dwóm różnobrzmiącym zwrotom takiego samego znaczenia, co wobec użycia w art. 95 § 2 k.k. i art. 98 k.k. sformułowania „dozór jest obowiązkowy”, a w art. 159 § 1 k.k.w. „oddanie pod dozór jest obowiązkowe”, jest uzasadnione. Powyższe stanowisko było jednak kwestionowane w judykaturze⁴⁹.

Poza wskazaną powyżej odmiennością, polegającą na konieczności pozostawania pod dozorem przez cały okres próby, pozostałe rygory okresu próby nie różnią się od zasad ogólnych, w tym identyczne pozostają podstawy do odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia.

⁴⁸ Tak K. Daszkiewicz, *Dozór fakultatywny i obligatoryjny*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 10, s. 33 i n.; K. Postulski, *Glosa do postanowienia z dnia 10 stycznia 2007 r. (IV/ KK 488/06)*, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 2, s. 118; S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2010 s. 667, J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 322.

⁴⁹ Zob. uchwała SN z dnia 18 października 2001 r., sygn. I KZP 22/01, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2001, nr 11-12, poz. 86, s. 1 i n.; zob. też krytyczną głosę K. Postulskiego, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 18 października 2001 roku (I KZP 22/2001)*, „Palestra” 2003, nr 5-6, s. 266 i n.

THE SPECIAL REQUIREMENTS OF CONDITIONALLY RELEASED WITH PREVENTIVE MEASURES

Abstract

The article relates to special rules for granting conditionally released from serving the remaining term in the event of applying the selected preventive measures, in particular with regard to relation between the conditional discharge's general rules and specific regulations.